HE 63/2024 Lausunto

Eduskunnan lakivaliokunta

2024-09-19

WITH secure | Consulting

Lausunnon antaja

Päivämäärä	Tekijä	Muutos	Versio
2024-09-19	Antti Laatikainen, Johtava tietoturvakonsultti	Lopullinen versio	1.0

Dokumentin jakelu

Päivämäärä	Vastaanottaja	Organisaatio
2024-09-19	Lakivaliokunta	Eduskunta

Toimeksianto

Asia: HE 63/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle etäyhteyksien käytön edistämistä oikeudenkäynneissä yleisissä tuomioistuimissa koskevaksi lainsäädännöksi.

WithSecure perustaa seuraavan lausuntonsa omaan kokemukseensa ja näkemykseensä teollisuudenalan haasteista ja visioista, sekä lakivaliokunnan esitykseen HE_63+2024.pdf joka toimitettiin WithSecurelle pohjamateriaaliksi.

Lähtökohta lausunnolle

Nykyajan digitalisaatio muokkaa yhteiskuntaamme ennennäkemättömällä tavalla, ja sen ytimessä ovat luottamus ja viestintä. Teknologian kehitys on luonnollinen osa tätä muutosta, ja se vaikuttaa kaikkiin elämänalueisiin, mukaan lukien oikeuskäytännöt.

Oikeudenkäynnit ovat oikeusvaltion perusta, ja niihin liittyy vahvoja odotuksia arvokkuudesta, perinteistä, sääntöjenmukaisuudesta ja luotettavuudesta. Asianomaisen kokemukseen näiden toteutumisesta vaikuttaa suuresti, miten käsittelyprosessi on toteutettu, millaisissa fyysisissä tiloissa käsittely tapahtuu ja miten hän kokee tulevansa kuulluksi ja kohdatuksi asiansa kanssa. Etänä, mahdollisesti yksin toteutettava kuuleminen päätelaitteen tai videoneuvottelujärjestelmän kautta on hyvin erilainen kokemus kuin paikan päällä tapahtuva kuuleminen. Ihmisen kokemukseen tilanteesta vaikuttavat henkilökohtaiset arvot ja muut taustatekijät.

Käsillä oleva ehdotus videoneuvottelulaitteiden lisääntyvästä käytöstä oikeudenkäynneissä tuo mukanaan nykyaikaista joustoa, mutta samalla se tuo esiin uusia uhkia ja riskejä, jotka vaativat huolellista harkintaa. On tärkeää pohtia, miten ihmiset kokevat oikeuden toteutumisen ja oman roolinsa yhteiskunnan arvostettuina jäseninä tässä uudessa digitaalisessa ympäristössä.

WithSecuren lausunto käsittelee aihetta teknisen tietoturvan, tietojärjestelmien käytettävyyden ja toimintaan liittyvän riskienhallinnan näkökulmista.

LAUSUNTO

Yksityisten henkilöiden omistuksessa olevien päätelaitteiden tietoturvallisuutta ei voida taata tai siihen ei voida luottaa. Tämä johtuu siitä, että niiden tietoturvan taso vaihtelee voimakkaasti käyttäjän tietoteknisen valveutuneisuuden sekä laitteiston ominaisuuksien osalta.

Tietoturvaan liittyvät epävarmuustekijät päätelaitteissa alentavat laitteella tehtävää oikeudenkäyntiin osallistujan tunnistautumisen luotettavuutta, nostavat laitteen sisällä tapahtuvaa salakuuntelun riskiä sekä mahdollistavat istunnon luvattoman tallentamisen, pahimmillaan käyttäjän tietämättä.

Yksityisen henkilön hallussa olevalta laitteelta vastaanotetun video- ja äänivirran kiistämättömyyttä ei voida taata ilman tähän erityisesti suunniteltuja, usein ei-teknisiä prosesseja. Tekoälyn helppo käyttöönotto erilaisiin käyttötarkoituksiin mahdollistaa jo nyt kuvan ja äänen muokkaamisen ja suoranaisen väärentämisen käytön aikana.

Deep fake -huijausten tai generatiivisella tekoälyllä toteutettujen video- tai ääniyhteyksien väärentämisen tunnistamiseen ei ole vielä luotettavia teknisiä ratkaisuja. Käytännössä ainoa tässä hetkessä käytössä olevan keino on sisällyttää keskusteluun jaettujen salaisuuksien tai koodien todentamisen, joita tekoäly ei ole voinut saada haltuunsa. Esimerkiksi toista kanavaa käyttäen lähetetyn koodin todentaminen puheen välityksellä tai viittaus aiempaan tapahtumaan, josta ei ole sähköistä tallennetta ja jonka vain keskustelun oikea osapuoli tietää. Tällaisten toimintamallien toimivuus edellyttää haastateltavan tai kuultavan yhteistyöhalua.

Etänä tapahtuvan lausunnon antamisen tilaturvallisuutta ei voida taata – henkilö voidaan pakottaa antamaan lausunto läsnä olevan henkilöiden painostuksesta tai uhatessa. Henkilön lausuntoa voidaan myös ohjata reaaliaikaisesti lausunnon aikana, käyttäen toista viestintäkanavaa. Fyysisessä istuntosalissa tällaisen vaikuttamisen mahdollisuus on helppo minimoida tai poistaa.

Nyt suunnitteilla olevassa ehdotuksessa käsitellään eri yhteyksissä useita erilaisia toimintamalleja ja teknisiä toteutuksia etäyhteyksien ja videoneuvottelun toteuttamiseksi, vaihdellen kiinteästä asennettavasta laitteistosta valvotuissa tiloissa käyttäjän hallussa oleviin kannettaviin päätelaitteisiin ja niissä käytettäviin jopa siviilikäyttöön tarkoitettuihin ohjelmistoihin.

Esitetty toimintamalli nojaa voimakkaasti etäyhteyden turvallisuuden, käytettävyyden ja soveltuvuuden tarveharkintaan. Jotta voidaan taata tasapuolinen kohtelu kaikille oikeuslaitoksen palveluita käyttäville tai niiden piiriin kuuluville, tulee varmistaa, että harkintaa toteuttavilla henkilöillä on tekninen ymmärrys videoneuvottelun toteutukseen liittyvistä riskeistä ja uhista. Lisäksi on tärkeää varmistaa, että luotettaviksi todetut, kiinteisiin viranomaisvalvottuihin tiloihin sijoitetut laitteistot ovat kaikkien saatavilla oikeudenmukaisesti.

WithSecure suosittelee, että suunniteltaessa nyt arvioitavana olevaa käyttötapausta otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon muiden viranomaisten tarpeet sekä mahdollisesti käynnissä olevat hankkeet, jotka pyrkivät harmonisoimaan vastaavanlaisten etäosallistumisen mahdollistavien laitteistojen ja toimintatapojen käyttöä. Järjestelmien vastaanotto kansalaisten parissa ja niihin kohdistuva yleinen mielipide riippuvat voimakkaasti niiden käytön helppoudesta ja saatavuudesta. Monen päällekkäisen järjestelmän opettelu ja käyttö eri viranomaisten kanssa kommunikoidessa voidaan kokea kuormittavaksi ja tarpeettomaksi.

Yhteenveto

WithSecuren näkökulmasta etäyhteyksien laajempi salliminen oikeudenkäynneissä toisi nykytekniikan mahdollistamaa joustoa, liikkuvuutta ja käytettävyyttä, johon yhteiskunnassa on totuttu muissakin toiminnoissa. WithSecure näkee teknologian mahdollistajana ja kehityksen eteenpäin ajavana voimana, jonka potentiaalia tulisi hyödyntää kaikessa, mikä helpottaa tai rikastaa ihmisten elämää.

Teknologian käyttöön liittyy aina myös uhkia ja riskejä, jotka täytyy ottaa toiminnassa huomioon. Näiden näkökulmasta, WithSecuren suosittelee videoyhteyden yli oikeuden istuntoon osallistumisen sallimista toimintamallin ensivaiheessa vain viranomaisten hyväksymillä ja ylläpitämillä ratkaisuilla.

Tämä suositus perustuu kansalaisen omien laitteiden luotettavuuden ja luottamuksellisuuden ongelmiin, kansalaisen prosessin mukaisten tilaturvallisuuden järjestelyjen tarpeeseen (esimerkiksi mahdollinen kiristäminen samassa tilassa, mistä yhteys otetaan), sekä teleyhteyden sisällön kiistämättömyyden varmistamiseen liittyviin haasteisiin.

Turvallisten laitteiden saatavuus kaikille osapuolille tulee suunnitella yhteiskunnallisen tasa-arvoisuuden näkökulmasta niin, ettei valittavaa videoneuvottelujärjestelmää tai ylipäätään etäosallistumisen sallimista ohjaa kustannustehokkuus ja helppous, vaan että tarveharkinta on sama kaikille. Riskiarvioinnin tulee olla objektiivista, ja jäännösriskien, kuten kustannussyistä haja-asutusalueella sallitun turvattomamman etäyhteyden käytön, tulee olla avoimia ja osana päätöksentekoa.

Mikäli oikeudenkäyntiin osallistuvien sallitaan käyttää itse ylläpitämiään laitteita ja ohjelmistoja, tulee tarveharkintaa varten luoda päätöksenteon selkeät arviointiperusteet, ja päivittää sekä rikastaa niitä alati päivittyvällä uhka- ja riskitietoisuudella uusien tekniikoiden mahdollisuuksista, puutteista ja niihin kohdistuvista hyökkäyksistä.

Etäosallistumisen sallimisen ja siihen käytettävän teknisen ratkaisun tarveharkinnan ei tulisi edellyttää teknistä orientaatiota tai harrastuneisuutta. Tämä voidaan minimoida kattavilla ja uhkamallinnukseen perustuvilla toimintaohjeilla.

Lausunnon antaja:

Helsingissä, 19.9.2024

Antti Laatikainen

Johtava tietoturvakonsultti

WithSecure Consulting

antti.laatikainen@withsecure.com

+358406372163

Liitteet:

1) Kokoava PowerPoint-esitys, esitetty lakivaliokunnan tilaisuudessa 19.09.2024